

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ ФІНАНСОВОЇ ПОТРЕБИ ПІДПРИЄМСТВА

Марія Костишина, кандидат економічних наук, доцент,
декан обліково-економічного факультету

Мар'яна Демко, здобувач
Львівської державної фінансової академії

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ ФІНАНСОВОЇ ПОТРЕБИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті висвітлюється ринкові відносини в умовах фінансових ресурсів, які є одними з основних факторів розвитку будь-якого підприємства.

Актуальність проблеми. Однією з головних умов роботи підприємства є безперервний рух грошових коштів, який повинен забезпечити функціонування основної діяльності, оплату зобов'язань, конкурентоспроможність та стабільний фінансовий стан, здійснювати соціальний захист працівників.

Гроші, як відомо, – особливий вид товару, що використовують як універсальний еквівалент, за допомогою якого виражається вартість ресурсів підприємства. Отже, грошові кошти – це передусім товар, який виконує функцію засобу обміну, розрахунку, вимірювання вартості, нагромадження багатства.

Грошові кошти повинні постійно перебувати в обігу, інакше вони, в кращому разі не будуть приносити прибутку, а швидше за все втратять свою вартість (у зв'язку з інфляцією).

Інфляція – явище, властиве, практично, будь-якій економіці. Негативне ставлення до неї, що існувало в нашій країні протягом багатьох років не є коректним.

Перманентне знецінення грошей, що відбувається в умовах інфляції, викликає, з одного боку, природне бажання вкласти їх в певні активи, тобто деякою мірою стимулює інвестиційний процес, з іншого – частково пояснює, як відрізняються наявні гроші, і ті, що очікуються до одержання в майбутньому.

Виклад основного матеріалу. Початок будь-якого бізнесу, пов'язаний передовсім з наявністю стартового капіталу у формі грошового капіталу. В процесі діяльності підприємства грошові кошти трансформуються в основні виробничі та оборотні фонди, товар і в подальшому – знову у грошові кошти.

Фінансова діяльність підприємств відображає виробничу діяльність через рух грошових коштів. Основними об'єктами фінансової діяльності є фінансовий стан, платоспроможність і кредитоспроможність підприємства, склад і структура грошових коштів, фінансові результати

його діяльності тощо. Фінансовий стан підприємства характеризується сукупністю параметрів, які виражають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів. Він є синтетичним виразником виробничо-господарської діяльності підприємства. Водночас правильне використання фінансових результатів може активізувати виробничо-господарську діяльність.

Оцінка загального фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства не забезпечує повну інформацію, пов'язану з управлінням фінансовими ресурсами, зокрема, не має відповіді на питання:

- чи принесла діяльність підприємства достатню кількість наявних грошей для виплати дивідендів;
- чи достатньо наявних грошових потоків для фінансування поточної діяльності підприємств;
- куди інвестовані кошти за минулий період;
- які види фінансових операцій здійснювались і яка їх результативність.

Тому слід поглибити аналітичні дослідження, а саме, необхідно провести докладніший аналіз руху грошових потоків підприємства.

Аналіз руху грошових коштів дозволяє більш об'єктивно, неупереджено пояснити розходження між величиною грошового потоку, що мав місце на підприємстві в звітному періоді, та отриманого за цей період прибутку.

Головна мета аналізу грошових коштів полягає у визначенні їхньої наявної кількості на рахунках у банках та в касі, яка б забезпечувала своєчасність розрахунків з кредиторами, стабільність виробничого процесу, можливість у разі необхідності збільшення його розмірів та сприяла б при цьому найбільшій швидкості його обігу та успішного функціонування підприємства.

Сума грошових коштів повинна бути такою, щоб її вистачило для покриття всіх першочергових платежів. Збільшення коштів на рахунок у банку говорить, як правило, про зміцнення фінансового

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ ФІНАНСОВОЇ ПОТРЕБИ ПІДПРИЄМСТВА

стану підприємства. Але якщо великі залишки коштів тривалий час не використовуються, то це говорить про неефективне використання капіталу.

Грошові кошти як наймобільніша частина оборотних активів вагомо впливають на формування фінансового стану підприємства.

Наявність і зміна обсягу та частки грошових коштів і їх еквівалентів є вираженням платоспроможності підприємства. Оптимальна для підприємства сума грошових коштів визначається впливом різних факторів, зокрема ділової активності підприємства та обґрунтованості їх щоденної потреби.

З метою ефективного використання грошових ресурсів варто дотримуватись певних вимог у процесі планування фінансової діяльності підприємства, а саме:

- визначити тривалість операційного та фінансового циклу для кожного виду продукції, робіт і послуг;
- спрогнозувати надходження грошових коштів протягом року;
- спрогнозувати витрати грошових коштів протягом року;
- визначити мінімально необхідний рівень залишків грошових коштів на розрахунковому рахунку та в касі протягом року;
- визначити розміри прибутку, одержаного в грошовій формі.

Успішне розв'язання таких завдань згідно з вимогами дасть змогу уникнути проблеми, пов'язаних з погашенням поточних зобов'язань, налагодити платіжну дисципліну, підвищити довіру банків, а відтак – стабілізувати виробничий процес.

У західній звітно-аналітичній практиці методика подібного аналізу розроблена досить детально та зводиться до аналізу потоку грошових коштів у трьох основних напрямках: поточна, інвестиційна та фінансова діяльність.

У світовій обліково-аналітичній практиці застосовують, як правило, один з двох методів, відомих, як прямий та непрямий методи. Різниця між ними полягає в різній послідовності процедур визначення величини потоку грошових коштів в результаті поточної діяльності:

- прямий метод базується на відліку притоку (дохід, виручка від реалізації продукції, робіт та послуг, аванси отримані тощо) та відтоку (сплата рахунків поставальників, повернення отриманих короткотермінових позик тощо) грошових коштів, тобто початковим елементом є виручка;

- непрямий метод базується на ідентифікації та обліку операцій, пов'язаних з рухом грошових коштів та послідовному корегуванні чистого прибутку, тобто початковим елементом є прибуток.

Грошові кошти підприємства є складовою частиною його оборотних активів. Тому аналіз грошових потоків в сучасних умовах доцільно розпочати з аналізу складу і динаміки грошових коштів в оборотних активах підприємства. Для цього використовуються дані балансу та інших облікових реєстрів підприємства (Головної книги), результати дослідження складу та динаміки грошових коштів в поточних активах підприємства.

Своєрідним показником виникнення фінансових труднощів є тенденція скорочення частки грошових коштів у складі поточних активів при збільшенні обсягів поточних зобов'язань [5]. Існує кілька способів визначення фінансової потреби підприємства.

Методика розрахунку фінансової потреби підприємства полягає у визначенні мінімальної суми грошових коштів, необхідної для продовження операцій підприємства і своєчасного вибору методів фінансування [4].

Одним з поширених є метод визначення мінімальної суми грошових коштів, необхідної підприємству для здійснення запланованих господарських процесів [2]. За цим методом мінімальна сума грошових коштів визначається як відношення операційних витрат за рік до коефіцієнту оборотності грошових коштів.

Коефіцієнт оборотності грошових коштів – це кількість оборотів грошей підприємства за аналізований період. Визначається коефіцієнт оборотності грошей ($K_{огк}$) як відношення обсягу реалізованої продукції до суми середнього залишку грошових коштів за аналізований період:

$$K_{огк} = \frac{ЧДВ(p)}{\text{за в. п.} \sum * ГК}$$

де ЧДВ – чистий дохід (виручка від реалізації);
ГК – грошові кошти.

Операційні витрати визначаються як сума затрат грошей, або витрати на покупку товарів і сировини, заробітної плати, процентів і дивідендів (журнал-ордер № 2, обороти по кредиту).

Необхідна сума грошей (готівкою) на наступний рік визначається як відношення суми операційних витрат до коефіцієнту оборотності грошових коштів:

$$МН СГ = \frac{ОВ}{K_{огк}}$$

де ОВ – операційні витрати.

Доповнюючи зміст розрахунку мінімально необхідної суми грошей, визначають тривалість обороту грошових коштів підприємства за місяцями та його зміни.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ ФІНАНСОВОЇ ПОТРЕБИ ПІДПРИЄМСТВА

Для розрахунку беруться облікові дані про залишки грошових коштів за відповідними рахунками. Середні залишки визначаються як середнє арифметичне. Для обчислення середнього обороту необхідно використовувати чистий кредитовий оборот (без внутрішніх обігів) за аналізований період.

За неможливості сформувати суму чистого обороту можна розрахувати обіговість з кожного рахунка обліку грошових коштів. Окремо за динамікою цих показників роблять висновок про зміни швидкості обороту цих коштів.

На наступному етапі слід визначити розмах варіації періоду обороту протягом року. Тривалість обороту показує: скільки днів проходило в середньому за місяць з моменту надходження коштів на рахунки підприємства до моменту їхнього вибуття.

Якщо період обороту незначний, це свідчить про недостатність коштів у підприємства навіть за наявності значних сум кредиторської заборгованості.

Загрозливе явище – велика затримка платежу, яка може вивести підприємство із стану фінансової стійкості.

Тривалість періоду обороту визначаємо за формулою:

$$\frac{T}{\text{за відповідний період}} = \frac{30 (60,90) \text{ Ч СЗГ}}{Op},$$

де Т – тривалість обороту грошових коштів у днях;

Op – величина обсягу реалізації продукції;

СЗГ – середні залишки грошових коштів.

З метою внутрішнього і зовнішнього аналізу платоспроможності необхідно знати: як і з яких джерел одержує підприємство грошові кошти та якими є основні напрями їхніх витрат.

Головна мета такого аналізу – оцінити синхронність надходження і витрат грошових коштів, а також пов'язати суму одержаного фінансового результату зі станом грошових коштів [5].

У процесі фінансово-господарської діяльності підприємству необхідно визначити короткострокові потреби у фінансових ресурсах для забезпечення поточної фінансової діяльності підприємства з урахуванням відстрочення платежу покупцям.

Короткострокові потреби в грошових коштах – це поточні фінансові потреби:

$$ПФП = ОЗмц + ДЗ - КЗ,$$

де ПФП – поточні фінансові потреби;

ОЗмц – оптимальний запас матеріальних цінностей;

ДЗ – дебіторська заборгованість;

КЗ – кредиторська заборгованість.

Необхідно визначати період, який потрібен для перетворення виробничих запасів, дебіторської і кредиторської заборгованості в готівку:

- середній період обороту виробничих запасів (Тв.а);

- середній період обороту дебіторської заборгованості (Тд.з);

- середній термін сплати кредиторської заборгованості (Тк.з);

- середній період обороту оборотних активів (То.а).

Середній період обороту виробничих запасів (Тв.а) визначається як відношення суми обсягу виробничих запасів до суми середньоденної виручки від реалізації продукції:

$$Oв.з$$

$$Tв.а = \frac{Oв.з}{\sum *B},$$

де Ов.з – обсяг виробничих запасів;

$\sum *B$ – середньоденна виручка від реалізації продукції.

Середній період обороту дебіторської заборгованості (Тд.з) визначається як відношення суми дебіторської заборгованості до суми середньоденної виручки від реалізації продукції:

$$ДЗ$$

$$Tд.з = \frac{ДЗ}{\sum *B},$$

де ДЗ – дебіторська заборгованість.

Середній термін сплати кредиторської заборгованості (Тк.з) визначається як відношення суми кредиторської заборгованості до суми середньоденної виручки від реалізації продукції:

$$КЗ$$

$$Tк.з = \frac{КЗ}{\sum *B},$$

де КЗ – кредиторська заборгованість.

Тоді середній період обороту оборотних активів (То.а) визначається за формулою:

$$To.а = Tв.а + Tд.з - Tк.з$$

Одним із основних елементів операційної діяльності підприємства є формування оптимальних виробничих матеріальних запасів. Зниження величини оборотних активів спричиняє нестійкий фінансовий стан підприємства та зниження обсягу виробництва і прибутку. Завищення розміру оборотних активів знижує можливості підприємства здійснювати капітальні вкладення для розширення виробництва.

